

Asia: VN/21949/2020-STM-1

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen suoritteiden maksullisuudesta

Kohdennetut kysymykset

Ovatko suoritteet jaoteltu tarkoituksenmukaisesti?

Muutoin kyllä, mutta opetuksessa ja jatko-opinnoissa tarvittavat luvat pitäisivät olla maksuttomia

Ovatko eri suoritteista perittävät maksut ymmärrettäviä ja oikeudenmukaisia?

Tietoluvan muutos 350 € on kohtuuton. Määrällisesti eniten tehdään tietoluvan muutoksia, jotta saadaan lupa uudelle tutkijalle. Esimerkkinä meidän tutkijaryhmän osalta on vierailevat tutkijat (muutamia viikkoja/kuukausia), jatko-opiskelijat ja perusopiskelijat. Ohjaamme artikkeligraduja, jotka pohjaavat rekisteridataan. Vuositasolla gradulaisia on muutamista aina kymmeneen opiskelijaan asti. Vierailevia tutkijoita on 3-5 per vuosi ja uusia jatko-opiskelijoita muutamia vuodessa. Jokaiselle on haettava lupa käsitellä tietoja. Vaikka näitä yritetään ryhmitellä samoihin tietolupahakemuksiin, tämä tarkoittaa lisäkustannuksia vuositasolla 1000 -2000 euroa. Myös päätöksentekijän kannalta tutkijan lisäys olemassa olevaan dataan on tyystin eri asia kuin kokonaan uuden tietoluvan päätös.

Esitän, että tietolupamaksuja ei perittäisi lainkaan, jos kyse on vain uusien tutkijoiden lisäämisestä jo olemassa olevan datan käyttöön. Asetuksen mukainen ehdotus johtaa siihen, että perus- ja jatko-opetuksen kustannuksia siirretään tutkimusryhmien maksettaviksi.

Onko omakustanteisesti perittävä maksu ja tuntihinta Findatan työstä ymmärrettävä?

Tähänkin asti datan poimintamaksut ovat perustuneet tuntihinnoitukselle. Siinä on kuitenkin ollut suuria eroja, millä osaamisella ja taidolla datan poiminta on tehty. On tyystin kohtuutonta, että tutkijat/tutkimusryhmät ovat joutuneet maksamaan kovaa hintaa datan poiminnasta, kun tehtävään ei ole ollut riittävää osaamista. Pahimmillaan olemme kirjoittaneet algoritmin datan poimijalle, kun poiminta ei ole muuten onnistunut.

Asetusluonnoksen mukaisen menettelyn edellytyksenä täytyy olla datan poimijan riittävä ammattitaito sekä se, että tietoluvan yhteydessä saadaan arvio datan poiminnan kustannuksista. Voihan olla, että tutkimusryhmä ei pystykään maksamaan poimintaa!

Muut asetusluonnosta koskevat huomiot

Tämä osa laajempaa kokonaisuutta, tässä käsitellään vain lupa- ja poimintamaksuja. Tutkijan näkökulmasta pitäisi tarkastella koko kokonaisuutta eli myös etäkäyttömaksuja. Näistä kaikista koostuu tutkijalle/tutkimusryhmälle aiheutuneet kustannukset. Esityksen mukaan kaikki tässä asetusluonnoksessa mainitut maksut nousevat ja kokonaan uusia maksuja ovat tietoluvan muutos maksut, usein uuden tutkijan lisääminen datan käyttöön.

Maksujen nosto yhdessä etäkäyttömaksujen kanssa vähentää mahdollisuutta kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkaiden rekisteridatojen hyödyntämiseen tutkimuksessa. Tämä kansallinen data-aarre jää liian vähälle käytölle, vaikutus tulee näkymään tutkimuksen laadussa ja tasossa sekä kansalliseen dataan perustuvan tutkimuksen ja siitä nousevan tiedon vähyytenä.

Sirpa Hartikainen
professori, Itä-Suomen yliopisto